

Фет Афанасій Афанасійович

Біографія

ФЕТ, Афанасій Афанасійович (Фет, Афанасий Афанасьевич; автонім: Шеншин, Афанасій Афанасійович — 29.10.1820, с. Новосьолки поблизу м. Мценська Орловської губернії — 03.12. 1892, Москва) — російський поет.

Фет походить із дворянської родини. Його батько, багатий і родовитий орловський поміщик Афанасій Шеншин, таємно привіз із Німеччини колишню дружину дармштадського чиновника Шарлотту. Офіційне одруження Шеншина з нею відбулося вже після народження сина Афанасія. Через багато років церква дізналася про позашлюбне народження хлопчика, і вже в 15-літньому віці його офіційно визнали не російським дворянином Шеншином, а сином німецького чиновника Фета. Разом із прізвищем майбутній поет втратив не тільки дворянський титул і право на спадщину, а й національність. З 1834 р. Фет вчився у приватному навчальному пансіоні Крюмера у м. Верро, що неподалік теперішнього Тарту (Естонія). У 1837 р. за рішенням батька покинув пансіон і поїхав у Москву.

Упродовж 1838-1844 рр. навчався у Московському університеті, спочатку на юридичному, а згодом перевівся на факультет словесності. За час навчання познайомився з поетами А. Григор'євим, Я. Полонським, С. Соловйовим, з якими його об'єднувала не лише міцна дружба, а й спільність естетичних поглядів. Після закінчення університету у 1845 р. Фет був прийнятий унтер-офіцером в кірасирський (кавалерійський) полк, розквартирований у Херсонській губернії. У 1848 р. Фет познайомився з дочкою відставного полковника Марією Лазич. Молоді люди закохалися, але на заваді їхньому щастю стали матеріальні негаразди: батько Марії, збіднілий багатодітний поміщик не міг дати дочці посагу. Через декілька місяців Фет розірвав стосунки з Марією Лазич. Невдовзі вона загинула під час пожежі, при цьому знайомі дівчини і сам Фет схилилися до думки, що це було самогубство. Ця подія спричинила важку психологічну травму у душі поета. У 1853 р. Фет перейшов у гвардійський лейб-уланський полк, розквартирований неподалік Петербурга, завдяки чому зміг часто бувати у столиці, зустрічатися з провідними письменниками. У тому самому році він познайомився з І. Тургенєвим, а в 1855 р. — із Л. Толстим (впродовж 1858—1884 рр. Фет активно листувався з ним; зберігся 171 лист Толстого і 139 листів Фета). У 1856 р. Фет здійснив поїздку за кордон (Рим, Неаполь, Генуя, Париж), зустрічався у Парижі з Тургенєвим, познайомився з Поліною Віардо. Наступного року Фет одружився з М. Боткіною, донькою багатого торговця чаєм, що суттєво поліпшило матеріальний стан Фета. У 1858 р. в чині полковника Фет вийшов у відставку з наміром оселитися у Москві. Зблизився з гуртком "Сучасник" ("Современник") — М. Некрасовим, Тургенєвим, Григоровичем й ін. Вірші поет деякий час публікував у "Сучаснику", але невдовзі через непорозуміння з колом його ідеологів Фет розірвав стосунки з журналом. У 1860 р. Фет купив маєток у Мценському повіті і підпорядкував

свою діяльність домашнім і господарським справам. У подальші роки Фет придбав ще два маєтки (1877 р. — в Курській губернії, с. Воробйовка; 1880 р. — у Москві). З 1867 до 1877 р. Фет працював мировим суддею. Останні роки життя поет присвятив інтенсивній літературній діяльності. Помер він від серцевого нападу, спричиненого невдалою спробою самогубства.

В історію російської поезії Фет увійшов як один із найавторитетніших представників т. зв. "чистого мистецтва". Предтеча російських символістів, у своїй ліриці Фет відобразив почуття та переживання людини XIX ст., змалював чудові картини природи, створив вишукані зразки ліричної мініатюри, у яких вірш гранично наближений до музики. Перші поетичні спроби Фета припадають на кінець 30-х рр. У 1840 р. вийшла друком перша його збірка поезій "Ліричний пантеон" ("Лирический пантеон"). Більшість віршів книги мала наслідувальний характер, а в жанровому аспекті домінують романтична балада та твори, близькі за темою та манерою до античних. Уже тоді Фет став відомим у колі читачів та критиків. Упродовж 1841—1845 рр. він опублікував у журналах "Москвитянин" та "Вітчизняні записки" ("Отечественные записки") понад 85 віршів, серед яких тепер вже хрестоматійний "Я прийшов до тебе..." — вірш, що порушує тему кохання, якій акомпанує тема весняного відродження природи. На другу пол. 40-х рр. припадає спад творчої діяльності Фета. За цей час він написав лише близько двох десятків поезій і переклав тринадцять од Горация.

Особливе місце в поетичному спадку Фета посідає цикл віршів, присвячений коханню до Марії Лазич. Образ дівчини в ореолі чистого почуття і мученицької смерті на довгі роки полонив творчу уяву Фета і до останніх днів його життя був джерелом натхнення рядків, сповнених каяття, ніжності і кохання. У цикл входять вірші, написані упродовж 36 років: "У довгі ночі..." (1851), "Незабутній образ" (1856), "В урочий день, коли душею прагну..." (1857), "Старі листи" (1859), "Не уникай; я не молю...", "Прости — і все забудь...", "Не дорікай, що я хвилююсь..." та ін. У 1850 р. з'явилася поетична збірка "Вірші А. Фета" ("Стихотворения А. Фета"), куди увійшло 182 вірші. У збірці повною мірою відобразилася художня своєрідність поезії Фета, визначилося коло тем, мотивів, образів його лірики. Росія виступає у збірці як головний поетичний образ, що особливо виокремлюється на тлі класичних форм античної антології. Тоді ж був опублікований і один із найвідоміших віршів Фета, що став програмним для представників "чистої поезії" "Шепіт... Ніжний звук зітхання..." ("Шёпот, робкое дыханье..."). Сюжет твору — любовне побачення в саду, яке відбувається в таємничій атмосфері сутінків. Увесь вірш — це шерег називних речень за відсутності будь-якого дієслова. Увесь цей самотній набір художніх засобів спрямований на те, щоби підкреслити "музику кохання":

Шепіт... Ніжний звук зітхання...Солов'їний спів...Срібна гра і коливанняСонних ручаїв...Ночі блиск... Тремтіння тіней...Тіні без кінця...Ненастанні, дивні зміни

Милого лиця...У хмаринках — пурпур рози.Відблиск янтаря...І цілунків пал, і сльози,І зоря, зоря!(*"Шепіт... Ніжний звук..."*, пер. М. Рильського)На 1856 р. припадає поява збірки віршів Фета, виданої за редакцією Тургенєва, що була високо поцінована

критикою. Один із критиків навіть зауважив, що віршами Фета можна випробовувати, наскільки тонко у поціновувачів поезії розвинені естетичні смаки. Переважне коло поетичних тем Фета — зазвичай, те, що означають "вічними" темами: природа, краса, кохання, мистецтво. Прикметною ознакою поезії Фета є також пафос життєрадісності. Це основний настрій, що пронизує її. Фет був неперевершеним майстром пейзажу. Він чудово відтворював фарби і звуки, красу природи. У його ліриці присутні картини усіх пір року та доби: весна, літо, осінь, зима, ранок, вечір, полудень, ніч. Але найхарактерніші для нього — картини весни та ранку. Пейзаж у Фета здебільшого слугує вираженням щирості почуттів та емоційних станів поета. Фет детальніше і конкретніше змальовує природу, ніж це робили його попередники. Л. Толстой говорив, що вірші Фета про природу навчили його розуміти її.

Інша важлива тема поезії Фета — кохання. Його інтимна лірика позбавлена відтінку трагічності. Кохання розкриває людині сенс життя і красу природи. Композиція віршів Фета має один центр — одну думку, один настрій. Вірш Фета фокусує усі враження, почуття, думки і цим підсилює зображення і вираження. Спосіб поетичного вираження у Фета характеризується стислістю, небагатослівністю, об'єктивованістю почуттів і переживань, що слугують основним предметом його віршів.

Двотомна збірка віршів Фета 1863 р., підготовлена у видавництві К. Солдатенкова, була зустрінуто читачами і критикою з прохолодою, що змусило поета надовго замовчати. Поновлення активної творчої діяльності Фета припало на початок 80-х рр. У цей час він перекладав працю А. Шопенгауера "Світ як воля і уявлення", яка значно вплинула і на світогляд самого Ф.

Повернувшись до поетичної творчості, Фет видав 4 збірки віршів під спільною назвою "Вечірні вогні" ("Вечерние огни"; 1883, 1884, 1887, 1890). Перший випуск "Вечірніх вогнів" був поділений на розділи: "Елегії і думи", "Море", "Сніги", "Весна", "Мелодії", "Різні вірші", "Послання", "Переклади". У збірці низькій дійсності та життєвій боротьбі поет протиставляє не мистецтво, як у ранній творчості, а розум, пізнання. Саме вони, на думку Фета, здатні вивищити людину над натовпом, дати їй внутрішню свободу. Цілий ряд віршів збірки присвячений М. Лазич. Збірка Фета, за словами одного з критиків, стала вранішньою зорею творчості О. Блока, який назвав поета "великим учителем" і зауважував, що описати його "означало б бажати вичерпати невичерпне". Того самого року Фет видав віршований переклад усіх творів Горація. Остання праця Фета — два томи мемуарів "Мої спогади" ("Мои воспоминания", 1890). Третій том, "Ранні роки мого життя" ("Ранние годы моей жизни"), був виданий посмертно — в 1893 році.

Українською мовою поезію Фета перекладали М. Рильський, Г. Кочур, Р. Лубківський, С. Бурлаков та ін. В. Назарець